

Nogle støttemuligheder til forældre med nedsat funktionsevne

af konsulent Erik Jappe

Forældre med nedsat funktionsevne kan i en række tilfælde have behov for hjælp til at klare dagligdagen med deres børn. Ikke fordi der er problemer med børnene, men fordi forældre med nedsat funktionsevne kan have behov for hjælp til at varetage en række opgaver, som forældre uden nedsat funktionsevne selv kan varetage. I DUKH yder vi jævnligt rådgivning til forældre med nedsat funktionsevne. Vi har oplevet, at forældrene er meget usikre på deres muligheder for hjælp efter serviceloven.

Der findes ikke i lovgivningen særlige regler for forældre med nedsat funktionsevne. Men i en række vejledninger og principafgørelser er der medtaget eksempler på, hvordan der kan ydes hjælp, der tager sigte på at afhjælpe de problemer, som forældre med nedsat funktionsevne udfordres af i dagligdagen. Her i denne udgave af praksisnyt vil jeg beskrive en række af hjælpemulighederne.

Udgangspunkt

Forældre med nedsat funktionsevne har ret til at kunne leve et liv med deres børn så nær det normale som muligt. For at det kan lade sig gøre, har de efter det overordnede kompensationsprincip ret til at blive kompenseret for de begrænsninger, som deres nedsatte funktionsevne indebærer. Læs evt. mere om kompensationsprincippet i [Praksisnyt nr. 17/2012](#).

Danmark har endvidere tilsluttet sig en række FN konventioner, der omtaler principper og rettigheder for forældre med nedsat funktionsevne. I FN's handicapkonvention er det således omtalt i [artikel 23](#):

- Deltagerstaterne skal yde passende bistand til personer med handicap ved disses udførelse af deres pligter som opdragere af børn.
- Et barn må under ingen omstændigheder adskilles fra sine forældre på grund af, at enten barnet eller den ene eller begge forældre har et handicap.

Læs evt. mere herom i publikationen [Ret til at være forældre](#) udgivet af Institut for Menneskerettigheder i 2014.

Lidt historie

Der har gennem tiden flere gange været sat fokus på forældre med nedsat funktionsevne. Ikke mindst spørgsmålet om psykisk udviklingshæmmedes ret til at blive forældre. Her i denne udgave af praksisnyt sætter jeg dog mere fokus på de generelle hjælpemuligheder for alle forældre med nedsat funktionsevne. I 2001 udkom en [rapport](#) på baggrund af et udredningsarbejde under daværende DSI (De Samvirkende Invalideorganisationer) om adgangen til kompenserende hjælp for forældre med handicap. Rapporten

indeholder bl.a. en omfattende gennemgang og analyse af det juridiske grundlag for hjælp til forældre med nedsat funktionsevne.

I 2009 udgav DUKH et [temanummer](#) om forældre med handicap, hvor der i en række artikler blev beskrevet nogle af de udfordringer, som forældre med nedsat funktionsevne møder, herunder også om muligheder for støtte m.v. Senest har Institut for Menneskerettigheder i 2014 udgivet publikationen [Ret til at være forældre](#). Det fremgår heraf, at instituttet anbefaler, at der bl.a. laves en bekendtgørelse, hvori det beskrives, hvilke muligheder der findes for at yde hjælp og støtte til forældre med nedsat funktionsevne. Det er ikke sket. Men der er sket en række præciseringer i nogle af servicelovens vejledninger (se under seneste tiltag).

Hjemmehjælp m.v. til praktiske opgaver

En række praktiske opgaver kan være svære at udføre for forældre med nedsat funktionsevne. F.eks. at få mindre børn gjort parate til at komme i børnehave eller skole. Ankestyrelsen har i [principafgørelse 75-16](#) fastslået, at forældre med nedsat funktionsevne efter en konkret vurdering kan være berettigede til at modtage hjemmehjælp efter servicelovens § 83 til at klare opgaver i forhold til deres børn. Fra afgørelsen:

”De praktiske opgaver i hjemmet, der falder ind under bestemmelsen i serviceloven om praktisk hjælp, er de tilbagevendende huslige pligter, der normalt udføres i forbindelse med bevarelsen af hjemmet. Det er fx rengøring, tøjvask, indkøb, oprydning i hjemmet og praktisk hjælp til husstandens børn.

Praktisk hjælp eller støtte til praktiske opgaver i hjemmet omfatter også hjælp til fx indkøb eller hjælp til at hente og bringe børn fra børnehaven. Det er derfor ikke den fysiske afgrænsning af hjemmet, der er afgørende for vurderingen af, om der er tale om en praktisk opgave, der ligger i hjemmet. Der skal være en naturlig sammenhæng mellem udførelsen af de praktiske opgaver i hjemmet og uden for hjemmet.”

Juridisk hotline har i [vejledende svar](#) af d. 15.2.2017 anført, at der er hjemmel i § 83 til at bevilge støtte til bl.a. vækning af børn, vask og iklædning af børn, morgenmad/aftensmad, følge børnene i institution/skole og lægge børnene i seng, hvis betingelserne i § 83 i øvrigt er opfyldt.

I [principafgørelse 53-12](#) fastslår Ankestyrelsen, at en scleroseramt kvinde *alene* kunne få hjælp til konkrete nødvendige praktiske opgaver i forbindelse med pasning af sit 2-årige barn efter servicelovens § 83. De praktiske opgaver vedr. barnet bestod bl.a. i bleskift 4 gange dagligt, af- og påklædning af barnet hver aften, hjælp til bespisning af

barnet, generel hygiejne morgen og aften samt ledsagelse til- og fra vuggestue 2 gange dagligt. Derimod kunne hun ikke få hjælp efter § 83 til generel pasning og omsorg for barnet. Fra afgørelsen:

"Hun kunne ikke ... få hjælp til opgaver, der omfattede generel pasning og omsorg for barnet. Der kunne således ikke ydes hjælp til hjemmehjælper 24 timer i døgnet som følge af risikoen for, at hun ikke kunne yde omsorg for sit barn ved akut sygdom eller lignende.

Varetagelse af barnets tarv skulle ske efter bestemmelserne i servicelovens kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge."

Det fremgår af afgørelsen, at Ankestyrelsen bl.a. lagde vægt på den sproglige forståelse af begrebet "praktiske opgaver i hjemmet" sammenholdt med bestemmelsens forarbejder. Af forarbejderne fremgår det, at eksempler på hjælp eller støtte til praktiske opgaver er hjælp til rengøring, madservice, vask af tøj, indkøb og lignende.

Socialpædagogisk bistand og støtte

Efter [servicelovens](#) § 85 skal kommunen tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Der kan således være mulighed for at yde støtte efter § 85, hvis forældrens nedsatte funktionsevne har indflydelse på evnen til at fungere som forælder. I [Vejl. om socialpædagogisk bistand, støtte- og kontaktpersoner, behandling og pasning af nærtstående m.v.](#) er det bl.a. anført om støtte efter § 85:

"2. ... Bestemmelsen kan bl.a. anvendes til at yde støtte til forældre, som er omfattet af målgruppen for § 85 i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen."

"5. ... Der kan f.eks. også være behov for hjælp til, at den enkelte kan tilrettelægge og overskue sin egen økonomi, eller støtte i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen, herunder støtte til udvikling af færdigheder, hvis den pågældende som forælder har behov herfor. ... Hvis pågældende er forælder, kan der være behov at vurdere, om vedkommende har behov for socialpædagogisk bistand i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen ..."

Der kan også ydes støtte efter § 85 til at fungere som samværsforælder. Det fremgår bl.a. af ovennævnte vejledning:

"5. ... For personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne vil hjælpen, udover egentlig optræning og behandling kunne omfatte oplæring/genoplæring i daglige færdigheder, omsorg, støtte til udvikling af egne ressourcer, herunder muligheder for at kommunikere og indgå i samvær med andre, herunder samvær med egne børn."

I [principafgørelse C-3-06](#) (nu historisk) er det anført om støtte til en borger med udbredte lammelser:

"Vurdering af hjælp til en person med nedsat funktionsevne til gennemførelse og opretholdelse af en samværsret skulle foretages på baggrund af kompensationsprincippet. Personen skulle således kompenseres for følgerne af den ned-

satte funktionsevne på baggrund af en konkret vurdering af sit behov for hjælp. Ansøger var derfor berettiget til nødvendig hjælp, herunder eventuelt socialpædagogisk støtte, til samvær med sine børn hver anden weekend. Ankestyrelsen lagde vægt på, at omfanget af ansøgers samværsret svarede til det generelle udgangspunkt for fastsættelse af samvær. Støtten kunne derfor ikke beregnes til en weekend om måneden."

Sagen var en tur omkring Folketingets Ombudsmand og er omtalt i [FOU 2005.448](#).

Ledsagerordning

Efter [servicelovens](#) § 97 skal kommunen tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 67 år. Ledsagelsen tilbydes til personer, der ikke kan færdes alene pga. betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Ordningen kan bl.a. anvendes af forældre med nedsat funktionsevne til at understøtte deres evne til at varetage forælderrollen, f.eks. deltagelse i forældremøder i skolen.

BPA (borgerstyret personlig assistance)

Efter [servicelovens](#) § 96 skal kommunen tilbyde BPA-ordning, som ydes som tilskud til dækning af udgifter ved ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse til borgere med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Betingelsen er, at borgerne har et behov, som gør det nødvendigt at yde denne ganske særlige støtte.

I [§ 95/§ 96-vejledningen](#) er det beskrevet, hvordan forældre med nedsat funktionsevne kan have behov for hjælp til varetagelse af forælderrollen.

"19. ... Endelig kan det være afgørende for borgeren, at hjælpen skal ydes på bestemte tidspunkter i forhold til at få borgerens dagligdag til at fungere i forhold til børn, arbejdsliv, herunder sikkerhed for overholdelse af mødetider, uddannelse, fritidsliv mv. Det at have ansvaret for et eller flere mindre børn, som borgeren bor sammen med, kan også i sig selv være tilstrækkeligt, selv om borgeren kun i meget begrænset omfang kan påtage sig noget af det praktiske selv."

Er der en rask ægtefælle i hjemmet, vil det indgå i udmålingen af antal timer. I [principafgørelse 49-13](#) er det anført:

"Ved udmålingen af hjælpen skal det indgå, i hvilket omfang borgerens ægtefælle er i stand til at varetage opgaver i hjemmet. Varetagelsen af de huslige opgaver og pasningen af børnene er som udgangspunkt en fælles opgave. Der kan derfor ikke udmåles timer til den borgerstyrede personlige assistance i et sådant omfang, at opgaven hermed bliver varetaget fuldt ud. Omvendt må kravene til den raske ægtefælle ikke have et sådant omfang, at ægtefællen ikke har mulighed for at få hvile og fritid i tilstrækkeligt omfang til at kunne klare sin egen daglige tilværelse. Herunder skal ægtefællen have mulighed for at varetage sit arbejde, herunder som hjælper, have fritidsinteresser m.v."

Merudgiftsydelse

Efter [servicelovens](#) § 100 skal kommunen yde dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse til

voksne under folkepensionsalderen med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Det er en betingelse, at merudgiften er en konsekvens af den nedsatte funktionsevne og ikke kan dækkes efter anden lovgivning eller andre bestemmelser i serviceloven.

Sidstnævnte betingelse behandles i [principafgørelse 75-16](#). Fra afgørelsen:

”Ved en ansøgning om hjælp til praktiske opgaver i hjemmet, skal kommunen tage stilling til, om hjælpen kan ydes efter bestemmelsen om praktisk hjælp, selvom borgeren søger om hjælpen som et tilskud til håndsrækninger efter merudgiftsbestemmelsen i serviceloven.

Servicelovens regler om dækning af merudgifter kan ikke anvendes, når borgeren søger om hjælp, der er omfattet af specialbestemmelserne i serviceloven. Det skyldes, at reglerne om merudgifter er subsidære i forhold til anden lovgivning og andre bestemmelser i den sociale lovgivning. Hvis udgifterne kan dækkes af andre bestemmelser i eller uden for den sociale lovgivning, finder reglerne om merudgifter ikke anvendelse.

Det betyder, at når hjælp til at bringe og hente børn og rengøring som ydelser forudsættes bevilget efter reglerne om praktisk hjælp, kan reglerne om merudgifter ikke anvendes. Det gælder, selvom betingelserne for hjælp efter reglerne om praktisk hjælp i det konkrete tilfælde ikke er opfyldt.”

Hjælpe midler og forbrugsgoder

Efter [servicelovens](#) § 112 og § 113 skal kommunen yde støtte til hjælpemidler og forbrugsgoder til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, når hjælpemidlet/forbrugsgodet f.eks. i væsentlig grad kan afhjælpe de varige følger af den nedsatte funktionsevne eller i væsentlig grad kan lette den daglige tilværelse i hjemmet. Ved denne vurdering indgår bl.a., om der er børn i familien. Et eksempel på et hjælpemiddel: Et særligt puslebord.

Servicelovens børnebestemmelser

Forældre med nedsat funktionsevne kan i nogle tilfælde have behov for hjælp, som ikke kan dækkes efter servicelovens voksenbestemmelser. Børnebestemmelser kan finde anvendelse i tilfælde, hvor den nedsatte funktionsevne påvirker borgerens evne som forældre i en sådan grad, at barnet får behov for den særlige støtte, der kan ydes efter børnebestemmelserne. Det er dog vigtigt altid at være opmærksom på, om der er gjort brug af relevante muligheder for at støtte forældrene efter voksenbestemmelserne.

Efter [servicelovens](#) § 11 kan der iværksættes en række forebyggende tiltag, som ikke kræver en børnefaglig undersøgelse efter § 50. Kommunen kan f.eks. tilbyde familien:

- Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser.
- Netværks- eller samtalegrupper.
- Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder.

Endvidere skal kommunen tilbyde gratis rådgivning, undersøgelse og behandling af børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier (§ 11, stk. 7).

Efter [servicelovens](#) § 52 skal kommunen efter forudgående børnefaglig undersøgelse træffe afgørelse om foranstaltninger, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns særlige behov for støtte. Kommunen kan bl.a. iværksætte følgende foranstaltninger:

- Fast kontaktperson for barnet eller for hele familien.
- Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.
- Familiebehandling eller behandling af barnets problemer.
- Aflastningsordning.
- Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte.

Seneste tiltag

I foråret 2015 blev der foretaget en række præciseringer i et par af servicelovens vejledninger med henblik på at understøtte forældre med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse i deres varetagelse af forældrerollen.

Ledsageordning: Præciseringerne vedr. ledsageordningen er videreført i den nugældende [Vejledning om ledsageordning m.v.](#) I pkt. 2 er det anført om ledsageordningen efter § 97, at borgere med handicap har som andre behov for at kunne komme hjemmefra, købe ind, gå til massage eller lignende, og deltage i kulturelle og sociale aktiviteter, ”herunder fx aktiviteter i relation til børn i familien”, uden at skulle bede familie, venner eller medarbejdere i bomiljøet om hjælp”. Sidst i pkt. 2 er det endvidere anført, at bestemmelsen bl.a. også ”kan anvendes til at understøtte den pågældendes varetagelse af forældrerollen”.

I pkt. 11 er det anført, at ”hvis brugeren af ledsageordningen er forælder, kan ledsageren i forbindelse med forældrens ledsagelse af børnene hjælpe med de funktioner, som forælderen ellers ville varetage i forbindelse med ledsagelsen til f.eks. skolearrangementer, barnets fritidsaktiviteter m.v. eksempelvis hjælpe med at bære barnets taske, hente forplejning ved arrangementet m.v.”

Hjælpe midler: I [Vejledning om støtte til hjælpemidler og forbrugsgoder](#) er der et par tilføjelser, der præciserer støttemulighederne til forældre med nedsat funktionsevne. Således er det anført i pkt. 7, at der ved vurderingen af, om betingelserne for bevilling af hjælpemidler er opfyldte bl.a. kan lægges vægt på de sociale forhold, herunder familiemæssige forhold, fx børn i familien. Endvidere er det anført i pkt. 21, at ved den samlede beskrivelse af borgerens behov, hvor mange aspekter kan indgå, bl.a. skal indgå familiemæssige forhold, herunder eventuelle børn.

Afrunding

Forældre med nedsat funktionsevne møder i dagligdagen en række særlige udfordringer i forhold til at kunne varetage forældrerollen.

Serviceloven indeholder en række hjælpemuligheder, som ganske vist ikke er specielt målrettet forældre med nedsat funktionsevne, men som de selvfølgelig er omfattet af på lige fod med alle andre borgere med behov for hjælp.